

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลแม่ยาว

กองการศึกษา เทศบาลตำบลแม่ยาว
อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา เทศบาลตำบลแม่ยาว ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงรายเป็นปัจจุบัน เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาต่อไป

กองการศึกษา เทศบาลตำบลแม่ยาว
ผู้จัดทำ

บทที่ ๑

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

๑.๒ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายภูมิปัญญา ไว้ว่า หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ดังนี้ “ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย”

กระทรวงศึกษาธิการได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ไว้ว่า “ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในการตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้”

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ ๒๓) ให้ความหมายไว้ว่า “ภูมิปัญญาไทย” (Thai Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่ค้นคว้ารวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้โดยถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ตีพิมพ์ มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้

สามารถ จันทรสุรีย์ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตนะ บัวสนธ (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทัศนของบุคคลที่มีต่อตนเองต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทัศน ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท (อ้างอิงถึงในพิสิฐุ นาครำไพ. ๒๕๓๗) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะว่าการ จะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้ หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสิ่งสมประสพการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ปรุงแต่ง และ ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจนได้ แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการ ดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

๑.๓ ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มีการ ดำรงชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทยจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
๒. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
๓. สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม
๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
๕. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคประกอบ ใจมัน ได้กล่าวถึง

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

- ๕.๑ ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
- ๕.๒ ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
- ๕.๓ ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากสังคมภายนอก
- ๕.๔ เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะได้กำหนด

ท่าที่การทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

๑.๔ ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

๑. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องใช้ ความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) ความเชื่อ(Belief) และพฤติกรรม (Behavior)
๒. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคนกับสิ่งเหนือ ธรรมชาติ
๓. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
๔. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อคงความอยู่รอดของ บุคคล ชุมชน และสังคม
๕. ภูมิปัญญา เป็นแกนหลัก หรือกระบวนการทัศนในการมองชีวิต เป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
๖. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง

๗. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลาของภูมิปัญญาไทย

๑.๕ การกำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในกาแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๓. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมในด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๔. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพอนามัย

๕. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกสิกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน,เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

๒. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน,งานแกะหนังตะลุง,งานทอผ้าด้วยมือ,งานเย็บปักถักร้อย,การทำหัวโขน เป็นต้น

๓. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการเช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป,การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

๔. ด้านการแพทย์ไทย คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย , การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า , การสืบชะตาแม่น้ำ ,การทำแนวปะการังเทียม ,การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๖. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ,นาฏศิลป์,ดนตรี,ทัศนศิลป์,คีตศิลป์,การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

๘. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

๑.๖ ประเภทของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๑ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม
๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๓. สาขาการแพทย์แผนไทย
๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
๖. สาขาสวัสดิการ
๗. สาขาศิลปกรรม
๘. สาขาการจัดการองค์กร
๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม
๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี
๑๑. สาขาการศึกษา

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๗ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
๒. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
๓. ภูมิปัญญาด้านศาสนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมความเชื่อ
๔. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
๕. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
๖. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
๗. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

สภารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ ๒๓) จัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย ออกเป็น ๑๐ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรมเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งตนเองในภาวะการณ์ต่างๆได้
๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผลเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น
๓. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้
๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ

๘. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริการจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๒

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

เทศบาลตำบลแม่ยาว ได้รับการยกฐานะจาก องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๒ ปัจจุบันเป็นเทศบาลขนาดกลาง ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระยะทางประมาณ ๑๑ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาสูงและที่ราบระหว่าง ภูเขาบางส่วน มีพื้นที่ประมาณ ๒๖๕.๗๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๖๖,๐๖๐.๐๔ ไร่ ตั้งอยู่ ณ อาคารเลขที่ ๒๐๐ บ้านห้วยทรายขาว หมู่ ๓ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย มีจำนวนหมู่บ้านในเขตการปกครองทั้งหมด ๒๐ หมู่บ้าน

ความเป็นมาของตำบลแม่ยาว

ตำบลแม่ยาวเรียกชื่อตามสายน้ำหลักที่ผ่านตำบลแม่ยาวหลายหมู่บ้าน เรียกได้ว่าเป็นเสมือนสายเลือดของคนตำบลแม่ยาวเลยก็ว่าได้ คือ “น้ำแม่ยาว” ว่ากันว่าลำน้ำแม่ยาวมีต้นน้ำจาก อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เดิมตำบลแม่ยาว ได้แยกตัวมาจากตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มาก่อตั้งเป็นตำบลแม่ยาว จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ตำบลแม่ยาว ได้มีการแบ่งแยกหมู่บ้านทางฝั่งแม่น้ำกกทางทิศใต้ทั้งหมด จำนวน ๕ หมู่บ้าน จัดตั้งเป็นเขตตำบลดอยฮางขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่มีปัญหาด้านการคมนาคม เพราะตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำกก ซึ่งในขณะนั้นใช้สะพานแขวนในการติดต่อเดินทางไปมา ซึ่งส่งผลให้ยากลำบากในการติดต่อและการปกครองจึงทำให้มีการแยกออกเป็นสองตำบล

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจาก สันดอยตองแปะ บริเวณพิกัด NC ๖๕๑๒๒๒ สิ้นสุดที่สันดอยเสาชาง บริเวณพิกัด NC ๘๓๐๑๗๘ รวมระยะทางด้านทิศเหนือ ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร
ทิศตะวันออก	ติดต่อตำบลบ้านดู่ และตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากสันดอยเสาชางบริเวณพิกัด NC ๘๓๐๑๗๘ สิ้นสุดที่จุดบรรจบระหว่าง แม่น้ำป่าตอง และแม่น้ำกก บริเวณพิกัด NC ๘๓๗๐๒๔ รวมระยะทางด้านทิศตะวันออก ประมาณ ๑๗ กิโลเมตร
ทิศใต้	ติดต่อตำบลรอบเวียง และตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากจุดบรรจบระหว่างแม่น้ำป่าตองและแม่น้ำกก บริเวณพิกัด NC ๘๓๗๐๒๔ สิ้นสุดที่จุดบรรจบระหว่างห้วยกกน้อยและแม่น้ำกก บริเวณพิกัด NC ๖๐๕๑๓๗ รวมระยะทางด้านทิศใต้ ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อตำบลท่าตอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากจุดบรรจบระหว่างห้วยกกน้อยและแม่น้ำกก บริเวณพิกัด NC ๖๐๕๑๓๗ สิ้นสุดที่สันดอยตองแปะ บริเวณพิกัด NC๖๕๑๒๒๒ รวมระยะทางด้านทิศตะวันตก ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศบริเวณตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นภูเขาสูงและที่ราบระหว่างภูเขา พื้นที่ลาดเทจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้

/ลักษณะ...

ลักษณะภูมิอากาศ

อากาศบนภูเขาค่อนข้างเย็น ฤดูกาลจะเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงฤดูฝน และลมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว แบ่งเป็น ๓ ฤดู ได้แก่

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

การเดินทางโดยทางบก เดินทางได้ ๔ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางที่ ๑ เส้นทาง ทรายมูล-ห้วยขม เข้าสู่ตำบลแม่ยาว

๒. เส้นทางที่ ๒ เส้นทางบ้านน้ำลัด-ห้วยขม เดินทางจากตัวเมือง ผ่านสะพานแม่ฟ้าหลวง และผ่านบ้านน้ำลัด สู่ตำบลแม่ยาว

๓. เส้นทางที่ ๓ จากตัวเมืองผ่านแยกเด่นห้าและไร่แม่ฟ้าหลวง ผ่านเรือนจำกลาง จังหวัดเชียงรายข้ามสะพานเม็งราย เข้าสู่ตำบลแม่ยาว

๔. เส้นทางที่ ๔ เส้นทางบ้านน้ำลัด-ป่าอ้อ ผ่านถ้ำตุ่ม เข้าสู่ตำบลแม่ยาว

การเดินทางทางน้ำ

โดยทางเรือหางยาว โดยสามารถขึ้นเรือที่สะพานแม่น้ำกก มีเรือหางยาวให้บริการ ทั้งแบบเหมาและตามคิว ล่องมาทางแม่น้ำกก

รายชื่อหมู่บ้านหลักและหมู่บ้านบริวารในเขตตำบลแม่ยาว

หมู่บ้าน	บ้านบริวาร
หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยขมใน	บ้านลีผ้า
หมู่ที่ ๒ บ้านรวมมิตร	บ้านดอยบ่อ ๑ , บ้านดอยบ่อ ๒
หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว	บ้านเขื่อนแก้ว , บ้านห้วยน้ำริน , บ้านสามแยกบงแดง , บ้านห้วยสร้างกรณ์
หมู่ที่ ๔ บ้านริมกก	-
หมู่ที่ ๕ บ้านป่าอ้อ	บ้านเกาะ , บ้านป่าอ้อใหม่
หมู่ที่ ๖ บ้านสันป่ายาง	บ้านดอยยาว
หมู่ที่ ๗ บ้านกลางทุ่ง	บ้านสุขใจ
หมู่ที่ ๘ บ้านทรายมูล	-
หมู่ที่ ๙ บ้านทุ่งหลวง	-
หมู่ที่ ๑๐ บ้านห้วยขมนอก	บ้านสุขเกษม , บ้านห้วยขมภู , บ้านหนองผักหนาม , บ้านสองแควพัฒนา , บ้านขุนน้ำแม่ยาว
หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย	บ้านอาจำ , บ้านอาผ่า , บ้านอาตุ
หมู่ที่ ๑๒ บ้านแคววัวดำ	บ้านผามูบ

หมู่บ้าน	บ้านบริวาร
หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์	บ้านห้วยหลุหลวง , บ้านลอบือ , บ้านจะสอป่า , บ้านห้วยสักกอง , บ้านใหม่พัฒนา
หมู่ที่ ๑๔ บ้านศิริราษฎร์	-
หมู่ที่ ๑๕ บ้านออบเสื่อแหวน	บ้านสามเส้า
หมู่ที่ ๑๘ บ้านโป่งผำพัฒนา	บ้านจะต่อเบอ , บ้านจะทอ , บ้านจะฟูจะกำ
หมู่ที่ ๑๙ บ้านห้วยน้ำตก	บ้านจะแล , บ้านยะฟู , บ้านปู่เขาะ
หมู่ที่ ๒๐ บ้านผาสุข	บ้านป่าแล , บ้านหมอผี , บ้านอาเกอะ ๑ , บ้าน อาเกอะ ๒ , บ้านอาดี

ข้อมูลศาสนาในตำบลแม่ยาว

ข้อมูลวัดและสำนักสงฆ์ (ศาสนาพุทธ)

เทศบาลตำบลแม่ยาวมีวัดและสำนักสงฆ์อยู่ในพื้นที่จำนวน ๘ วัด และ ๔ สำนักสงฆ์ ได้แก่

ลำดับที่	วัดและสำนักสงฆ์	ที่อยู่
๑.	วัดห้วยขม	หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยขมใน
๒.	วัดห้วยทรายขาว	หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว
๓.	วัดริมกก	หมู่ที่ ๔ บ้านริมกก
๔.	วัดเทพบุญยืน	หมู่ที่ ๖ บ้านป่าอ้อ
๕.	วัดสันป่ายาง	หมู่ที่ ๖ บ้านสันป่ายาง
๖.	วัดจอมคีรี	หมู่ที่ ๗ บ้านกลางทุ่ง
๗.	วัดพนาลัย	หมู่ที่ ๘ บ้านทรายมูล
๘.	วัดทุ่งหลวง	หมู่ที่ ๙ บ้านทุ่งหลวง
๙.	สำนักสงฆ์บ้านผามูบ	หมู่ที่ ๑๒ บ้านแคววัวดำ
๑๐.	สำนักสงฆ์พระธาตุตุงหลวง	หมู่ที่ ๙ บ้านทุ่งหลวง
๑๑.	สำนักสงฆ์พระธาตุโกฏีแก้ว	หมู่ที่ ๘ บ้านทรายมูล
๑๒.	สำนักสงฆ์บ้านโป่งผำพัฒนา	หมู่ที่ ๑๘ บ้านโป่งผำพัฒนา

ข้อมูลโบสถ์ (ศาสนาคริสต์)

เทศบาลตำบลแม่ยาว มีโบสถ์อยู่ในพื้นที่ จำนวน ๒๗ โบสถ์ ได้แก่

๑. คริสตจักรบ้านห้วยขมอาข่า หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยขมใน
๒. ศาลาธรรมพระคุณห้วยขม หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยขมใน
๓. คริสตจักรรวมมิตร หมู่ที่ ๒ บ้านรวมมิตร
๔. คริสตจักรรวมศรัทธา หมู่ที่ ๒ บ้านรวมมิตร
๕. สถานประกาศสร้างสรรค์อาข่าห้วยน้ำริน หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว
๖. หมวกคริสเตียนห้วยบงแดง หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว
๗. หมวกคริสเตียนสำงกรณ์ หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว
๘. ศาลาธรรมคุณหนองผักหนาม หมู่ที่ ๑๐ บ้านห้วยขมนอก
๙. คริสตจักรบ้านสุขเกษมอาข่า หมู่ที่ ๑๐ บ้านห้วยขมนอก
๑๐. คริสตจักรห้วยขมภู หมู่ที่ ๑๐ บ้านห้วยขมนอก
๑๑. คริสตจักรน้ำตกแบ๊ปติส หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย
๑๒. คริสตจักรบ้านห้วยแม่ซ้ายแบ๊ปติส หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย
๑๓. คริสตจักรบ้านห้วยแม่ซ้ายอาข่า หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย
๑๔. คริสตจักรโกระโกธา หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย
๑๕. คริสตจักรของขวัญ หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย
๑๖. คริสตจักรปูเขาแบ๊ปติสต์ หมู่ที่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย
๑๗. คริสตจักรซามูรานา หมู่ที่ ๑๒ บ้านแคววัวดำ
๑๘. คริสตจักรพนาสวรรค์ หมู่ที่ ๑๑ บ้านพนาสวรรค์
๑๙. คริสตจักรห้วยหลูเหนือ หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์
๒๐. คริสตจักรห้วยหลูใต้ หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์
๒๑. คริสตจักรบ้านห้วยสักกอง หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์
๒๒. คริสตจักรเจริญธรรมอาเกอะ หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์
๒๓. คริสตจักรอาเกอะ ๒ หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์
๒๔. สถานประกาศเจริญธรรมอาดี หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์
๒๕. คริสตจักรบ้านอบเสื่อแหวน หมู่ที่ ๑๕ บ้านอบเสื่อแหวน
๒๖. คริสตจักรสามเส้า หมู่ที่ ๑๕ บ้านอบเสื่อแหวน
๒๗. คริสตจักรบ้านโป่งผ่าอาข่า หมู่ที่ ๑๘ บ้านโป่งผ่าพัฒนา

โรงเรียน ๗ แห่ง ๒ สาขา

- ๑) โรงเรียนแม่ยาววิทยา
- ๒) โรงเรียนบ้านทุ่งหลวง
- ๓) โรงเรียนบ้านห้วยขม
- ๔) โรงเรียนบ้านห้วยแม่ซ้าย
- ๕) โรงเรียนบ้านห้วยทรายขาว
- ๖) โรงเรียนบ้านรวมมิตร และ โรงเรียนบ้านรวมมิตร สาขา จะต้อเบอ
- ๗) โรงเรียนผาขวางวิทยา และโรงเรียนผาขวางวิทยา สาขา แคววัวดำ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๙ แห่ง

- ๑) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยาว
- ๒) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยาวบ้านห้วยแม่ซ้าย
- ๓) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านรวมมิตร
- ๔) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผามูบ
- ๕) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านจะทอง
- ๖) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยลูล่วง
- ๗) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านอาดี
- ๘) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านพนาสวรรค์
- ๙) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านลอบือ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๑ แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ๓ แห่ง

- ๑) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่ยาว
- ๒) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านห้วยแม่ซ้าย
- ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านรวมมิตร
- ๔) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพนาสวรรค์

สถานที่ท่องเที่ยว

๑. ทิวไร่ข้างบ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร
๒. น้ำตกห้วยแม่ซ้าย
๓. โฮมสเตย์ชนเผ่า บ้านอาผ่าพัฒนา/บ้านยะฟู หมู่ที่ ๑๑
๔. จุดชมวิวดอยบ่อ ทะเลหมอกยะฟู
๕. หาดผาขวาง
๖. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยบ่อ
๗. น้ำตกสองแคว
๘. โบราณสถานถ้ำพระ
๙. พิพิธภัณฑ์มีชีวิตบ้านห้วยน้ำริน
๑๐. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านสองแควพัฒนา

ประเพณีและงานประจำปี

๑. ประเพณีเข้าพรรษา , ประเพณีออกพรรษา	๗. ประเพณีกินข้าวใหม่ของชนเผ่าลาหู่
๒. ประเพณีตานต้นเกี้ยวของเผ่าไทลื้อ	๘. ประเพณีกินวอของชนเผ่าลาหู่
๓. ประเพณีตานกล้วยสลาก	๙. ประเพณีไล่ชิงช้าของชนเผ่าอาข่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาล้าน

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนตำบลแม่ยาว เช่น การทอผ้าของชนเผ่าต่าง ๆ การจักสาน การถนอมอาหาร ฯลฯ

- ภาษาล้านที่ใช้ ได้แก่ ภาษาล้านเมือง ของชนพื้นเมือง ภาษากะเหรี่ยง, ลาหู่, เมี่ยน, อาข่า, ม้ง และไทลื้อ

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

สินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึกในตำบลแม่ยาว ได้แก่ หมวกผ้า, พรมเช็ดเท้า, กระเป๋าผักตบชวา และผ้าทอชนเผ่าต่าง ๆ

บทที่ ๓

ประเพณี และวัฒนธรรม

ในพื้นที่ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ประเพณีสงฆ์น้ำถ้ำพระ

การจัดงานสืบสานประเพณีสงฆ์น้ำถ้ำพระ กำหนดจัดงานในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี ณ พุทธสถานถ้ำพระ หมู่ที่ ๕ บ้านป่าอ้อ ตำบลแม่ยาว เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานแล้ว เพื่อเป็นการสักการบูชาและแสดงถึงความศรัทธาที่เหล่าประชาชนตำบลแม่ยาวมีต่อโบราณสถานถ้ำพระ และถือเป็นดินแดนประวัติศาสตร์ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้เคยเสด็จประพาส เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ.๒๔๖๙

กิจกรรมภายในงาน จะทำพิธีทางศาสนาบนพุทธสถานถ้ำพระ มีการสงฆ์น้ำพระเจ้าตั้งใจการแสดงนิทรรศการ ร.7 เสด็จถ้ำพระประวัติความเป็นมาของประเพณีสงฆ์น้ำถ้ำพระการแสดงของแต่ละหมู่บ้าน กิจกรรมโรงทานลานบุญ และร่วมทำบุญบริจาคผ้าป่าของสภาวัฒนธรรมตำบลแม่ยาว

ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาหู่

ลาหู่ หรือ มูเซอ แบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ ได้แก่ มูเซอดำ มูเซอแดง มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกัน มูเซอ เป็นภาษาพม่า แปลว่า นายพราน เนื่องจากมีความชำนาญในการล่าสัตว์ โดยใช้หน้าไม้ มีการเต้นรำเป็นเอกลักษณ์ เรียกว่า “เต้นจะคี (ปอยเตเว)” เป็นการละเล่นที่สำคัญของชาวลาหู่ จะเต้นรำในวันสำคัญของชนเผ่า อาทิ วันศีล เณริณฉลองงานประเพณีปีใหม่กินวอ หรือแสดงเพื่อต้อนรับและขอบคุณแขกที่มาร่วมพิธีกรรม การเต้นจะคีนัน จะมีท่าเต้นรำตามจังหวะของเครื่องดนตรี ทั้ง กลอง ฉาบ ซอญ่ รวมถึงแคนด้วย ซึ่งจังหวะในการเต้นรำขึ้นอยู่กับผู้เล่นดนตรีเป็นหลักว่าจะนำพาคนเต้นรำไปตามจังหวะช้าหรือเร็ว

สำหรับพี่น้องชาวชาติพันธุ์ลาหู่ เดิมทีจะทำข้าวปุกแค่ปีละครั้งใน ‘ประเพณีกินวอ’ เทศกาลปีใหม่ ของชาวลาหู่ที่จัดขึ้นหลังจากเก็บเกี่ยวราวเดือนตุลาคม เณริณฉลองให้กับความอุดมสมบูรณ์ คนในครอบครัวญาติพี่น้องจะมารวมตัวทำอาหารรับประทานอาหารร่วมกันเสมือนวันรวมญาติเช่นเดียวกับเทศกาลสงกรานต์ และทำข้าวปุกไหว้บรรพบุรุษ โดยจะทำข้าวปุกปั้นเป็นก้อนใหญ่ ๑ ก้อน เป็นสัญลักษณ์แทนครอบครัวที่สมบูรณ์ ล้อมรอบด้วยข้าวปุกก้อนเล็กๆ ที่เปรียบเป็นสมาชิกในครอบครัว ข้าวปุกในพิธีนี้จะนำมากินได้หลังเสร็จสิ้นพิธีจะนำมาแบ่งให้ลูกหลานกิน ทั้งกินสด หรือหมกซี้เถ้าจนเกรียมหอม แล้วเอาออกมาเคาะซี้เถ้าก็จะได้ข้าวปุกอุ่นทั่วกันทั้งก้อน เพิ่มความหอมอร่อยเหมาะกับอากาศหนาวเย็น ปัจจุบันชาวลาหู่ปรับเปลี่ยนประเพณีให้ยืดหยุ่นทำข้าวปุกกินนอกพิธีได้ ตามคำเรียกร้องของทุกคนที่อยากกินข้าวปุกได้บ่อยๆ เพียงแต่ต้องอยู่ในกรอบเวลาการทำกำหนดคือให้พื้นที่ใหม่ไปก่อน

ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์อ้าวเมี่ยน

สำหรับประเพณีปีใหม่อ้าวเมี่ยน (ตรุษจีน) เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายอ้าวเมี่ยน ซึ่งมีวัฒนธรรม ประเพณีอันล้ำค่าที่สืบทอดกันมาช้านานและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน เครื่องประดับ และการแต่งกาย เป็นต้น จะเริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๓ เดือน ๑๒ ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนอ้าย ตามปฏิทินจันทรคติของจีน และถือว่าคืนวันที่ ๓๐ เดือน ๑๒ เป็นวันส่งท้ายปีเก่า ส่วนวันที่ ๑ เดือน ๑ คือวันชิวอิก หมายถึงวันแรกของฤดูใบไม้ผลิ มีกิจกรรมต่าง ๆ ในการร่วมเฉลิมฉลองปีใหม่ด้วยกัน เช่น การไหว้บรรพบุรุษ การเรียกขวัญสมาชิกในครัวเรือน การคารวะขอพรผู้ใหญ่ กินเลี้ยงเฉลิมฉลอง ต้อนรับแขกผู้มาเยือน การสู่ขวัญ การแก้บนประจำปี การเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เพื่อขอพรขอความคุ้มครองปกป้องรักษาคนในตระกูล นอกจากนี้ลูกหลาน จากทุกสารทิศจะเดินทางมาเพื่อร่วมพิธีอันเป็นการเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ขอให้มิใช่ชลาภ ในการทำมาค้าขายต่างๆ ชาวอ้าวเมี่ยน ทุกคนจะหยุดพักจากการงานทุกอย่าง ได้พบปะพี่น้องญาติมิตร และร่วมกิน ดื่มสังสรรค์เพื่อขอพรจากญาติผู้ใหญ่ พร้อมด้วยการตีกลอง จุดประทัด ไหว้เจ้าโดยอาจารย์เป็นผู้ประกอบพิธี การแสดงรำเถิด รำเมี่ยนเขี้ยว เป็นต้น

ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทลื้อ (ประเพณีตานต้นเกี๊ยะ)

ประเพณีตานต้นเกี๊ยะ เป็นประเพณีของชนเผ่าไทลื้อที่มีความแน่นแฟ้นในพระพุทธศาสนา ชาวไทลื้อจะจัดงานตามความเชื่อในตำนานของบรรพบุรุษ คืองาน"ตานต้นเกี๊ยะ" หรืองานประเพณีตานต้นเกี๊ยะ ซึ่งมาจากตำนานพระเจ้าเสียดโลกของชาวไทยลื้อ กล่าวไว้ว่าเมื่อถึงเทศกาลเข้าพรรษาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดา บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เมื่อครบกำหนด ๓ เดือน จึงได้เสด็จลงมาโปรดมนุษย์และสัตว์บนพิภพ ในคืนที่เสด็จลงมาครั้งนั้น (วันออกพรรษา) ได้บังเกิดความอัศจรรย์และเป็นพุทธรูปที่งดงาม บรรดาสิ่งสารพัดต่างออกมาจากป่าหิมพานต์ กรีดกรายร้ายรำฟ้อนเป็นพุทธบูชา เช่น นกกินรี นกกิงกล้า และ นกหังหลี ส่วนบรรดา บรรพบุรุษของพี่น้องชาวไทยลื้อต่างพากันเก็บดอกไม้ และจุดเกี๊ยะถวายเป็นพุทธบูชา

ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์อาข่า

ชนเผ่าอาข่า เดิมตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ก่อนอพยพลงมาทางตอนใต้ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระจายตัวในพื้นที่ภาคเหนือ ๗ จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ตาก แพร่ เพชรบูรณ์ และน่าน ในอดีตคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ด้วยการปลูกข้าวไร่ และข้าวนาดำ ปัจจุบันชาวอาข่าในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้รับพืชส่งเสริมเพื่อการค้า เช่น ชา กาแฟ ข้าวโพด ไม้ผลเมืองหนาว และผักต่าง ๆ มีบางส่วนที่หันไปทำธุรกิจโดยเฉพาะการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมในเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งการแต่งกาย อาหาร ภาษา อาชีพ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาบรรพบุรุษที่มีจำนวนมากถึง ๑๒ พิธี ยกตัวอย่าง เช่น “ห่อซี อ่าไผ่ว” (Hawqxeevq Aqpoeq) หมายถึงเทศกาลข้าวใหม่ ทำเพื่อแสดงความสำนึกในพระคุณของบรรพบุรุษชาวอาข่าที่ช่วยดูแล พืชผล(ข้าว)เป็นอย่างดี ในพิธีมีการมอบข้าวรวงแรกและผลไม้ผลแรกให้กับบรรพบุรุษ จัดขึ้นก่อนการเก็บเกี่ยวข้าว

ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ชนเผ่า ปวาเกอญอ หรือ กะเหรี่ยง เดิมตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำสาละวิน หลังจากเกิดการสู้รบระหว่างไทยกับเมียนมาในศตวรรษที่ ๑๗ ทำให้คนกลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมายังประเทศไทย เป็นกลุ่มคนที่มีองค์ความรู้ในการทำไร่หมุนเวียนและทำนา หลังจากการพัฒนาสู่ระบบทุนนิยม ได้ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขาย บางชุมชนเริ่มหันไปปลูกพืชเชิงเดี่ยว ในขณะที่ชาวปกาเกอญอมีความพยายามยืนหยัดในการดำรงชีพด้วยระบบไร่หมุนเวียนซึ่งสะท้อนความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ส่วนใหญ่นับถือผี มีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด ภายหลังหันมานับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะมี การเซ่นเจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชน ให้อุดหนุนค้ำจุน ช่วยให้กิจการงานนั้น ๆ เจริญก้าวหน้าทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็น การขอขมาต่อท่าน

บทที่ ๔

ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ด้านเกษตรกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๑	นายพิชัย แข่งขัน	หมู่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว	เกษตรผสมผสาน
๒	นายกาบคำ ชัยวงศ์	หมู่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว	ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ
๓	นายธีระวิชัย คันระชุมภู	หมู่ ๔ บ้านริมกก	เกษตรผสมผสาน หมอเดิน
๔	นางบุญยวง เทพสุยะ	หมู่ ๗ บ้านกลางทุ่ง	ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ

ด้านหัตถกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๑	นายกนกพล นันทะเสน	หมู่ ๑ บ้านห้วยขมิ้น	ตัดตุ้งล้านนา (ตุ้งไส้หมู)
๒	นางจันดี ผามั่ง	หมู่ ๑ บ้านห้วยขมิ้น	ตัดตุ้งล้านนา
๓	นางบัวเหลียว ยานั้นวล	หมู่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว	งานจักสาน (ชะปะลา ไม้กวาด)
๔	นายปัน ใจยะ	หมู่ ๔ บ้านริมกก	งานจักสาน (ไม้กวาด)
๕	นางบัวไหล ปัญญาบุญ	หมู่ ๖ บ้านสันป่ายาง	ตัดตุ้งล้านนา
๖	นางป๋วย ปัญญา	หมู่ ๖ บ้านสันป่ายาง	ตัดตุ้งล้านนา
๗	นางกัณฑนา เชื้อเมืองพาน	หมู่ ๘ บ้านทรายมูล	ตัดตุ้งล้านนา
๘	นางรัตติกาล กำแพงคำ	หมู่ ๑๗ บ้านดงเจริญ	ตุ้งอีสาน ตุ้งไหมพรม
๙	นางศรีไล พุทธวงศ์	หมู่ ๑๗ บ้านดงเจริญ	ตุ้งอีสาน ตุ้งไหมพรม

ด้านการแพทย์ไทย

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๑	นางบำเพ็ญ พรมโวหาร	หมู่ ๔ บ้านริมกก	นวดแพทย์แผนไทย
๒	นางอำมาลา นันทะเลิศ	หมู่ ๓ บ้านห้วยทรายขาว	นวดแพทย์แผนไทย
๓	นางจันตา ชมบุญ	หมู่ ๘ บ้านทรายมูล	นวดแพทย์แผนไทย

ด้านศิลปกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๑	นางอารีย์ จิตมโนวรรณ	หมู่ ๔ บ้านริมกก	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)
๒	นางบัวจัน เทพสมเกตุ	หมู่ ๔ บ้านริมกก	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)
๓	นางบัวคำ อริยะ	หมู่ ๔ บ้านริมกก	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)
๔	นายบุญชู ทิศอุ้น	หมู่ ๖ บ้านสันป่ายาง	เล่นดนตรีไทย
๕	นางกัญญาณี บัวนวล	หมู่ ๘ บ้านทรายมูล	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)
๖	นางย้าย ทองคำ	หมู่ ๘ บ้านทรายมูล	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)
๗	นางเสาวนีย์ ไชยยะ	หมู่ ๙ บ้านทุ่งหลวง	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)

ด้านศิลปกรรม (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๘	นายประพันธ์ กองแก้ว	หมู่ ๑๔ บ้านศิริราษฎร์	นาฏศิลป์ (ฟ้อนดาบ)
๙	นางพิสมัย พลาศรัย	หมู่ ๑๗ บ้านดงเจริญ	นาฏศิลป์ (ฟ้อนรำ)
๑๐	นางปิ่น สุพรม	หมู่ ๑ บ้านห้วยขมใน	ร้องคำว จ้อย ซอคำเมือง
๑๑	นายศรีหมื่น คำมา	หมู่ ๑๖ บ้านท่าหลุก	ร้องคำวคำเมือง

ด้านภาษาและวรรณกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๑	นายกินุ เฉลิมเลี่ยมทอง	หมู่ ๒ บ้านรวมมิตร	ภาษาถิ่น (ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง)
๒	นายประเสริฐ อามอ	หมู่ ๑๐ บ้านห้วยขมนอก	ภาษาถิ่น (ชาติพันธุ์อ่าข่า)
๓	นายเกาจัน วาริชมพู	หมู่ ๑๑ บ้านห้วยแม่ซ้าย	ภาษาถิ่น (ชาติพันธุ์อิวเมี่ยน)
๔	นางยุวลี พรรัตน์	หมู่ ๑๘ บ้านโป่งผ่าพัฒนา	ภาษาถิ่น (ชาติพันธุ์ไทลื้อ)
๕	นายอัครพงศ์ เลิศพิชัยภูษิต	หมู่ ๑๙ บ้านห้วยน้ำตก	ภาษาถิ่น (ชาติพันธุ์ลาหู่)

ด้านอื่น ๆ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ
๑	นางอรพิน ธิแก้ว	หมู่ ๑ บ้านห้วยขมใน	ถักเนาแผ่น
๒	นางสุพิน เจนหงษ์ใจดี	หมู่ ๑ บ้านห้วยขมใน	ถักเนาแปรรูป
๓	นายบุญมี คำภีระ	หมู่ ๔ บ้านริมกก	พิธีกรรมทางศาสนา
๔	นายประทุม คำภีระ	หมู่ ๗ บ้านกลางทุ่ง	พิธีกรรมทางศาสนา
๕	นายสมพร นันต๊ะรัตน์	หมู่ ๙ บ้านทุ่งหลวง	พิธีกรรมทางศาสนา
๖	นางสาวเบญจวรรณ จันทาพูน	หมู่ ๑๖ บ้านท่าหลุก	ขนมไทย

